

**KIBICE
PIŁKARSCY**

**STUDIUM
SOCJOLOGICZNE**

RADOSŁAW KOSSAKOWSKI

**KIBICE
PIŁKARSCY**

**STUDIUM
SOCJOLOGICZNE**

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2022

Recenzent
dr hab. Michał Lenartowicz, prof. AWF

Redaktor Wydawnictwa
Anna Herzog-Grzybowska

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana
ze środków grantu NCN nr 2013/09/D/HS/6/00238

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-341-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Rozdział 1. W świecie kibiców piłkarskich. Zagadnienia wstępne	7
Metodologia badań własnych	10
Stan badań nad kibicami piłkarskimi w Polsce	17
Krótka historia kibicowania piłkarskiego w Polsce	20
Podziękowania	25
Rozdział 2. Struktura kibicowskiego świata – „zgody”, „kosy”, honorowe paktów	27
Figuracja kibiców, świadomość grupowa i ekstaza „my”	28
„Kto nie skacze, ten z policji”.	
Funkcjonalne imperatywy dla społecznej spójności	31
Monopolizacja statusu	38
„Zgody”, „Układy” i „Kosy”.	
Źródła i struktura relacji pomiędzy kibicami	40
Rozdział 3. Stadionowi chuligani – przestrzenie zakazanego świata	53
Chuliganizm jako sport	59
Wejście, zasady i konsekwencje bycia chuliganem	65
Działalność przestępcza i wpływ na innych w polu futbolu	69
Rozdział 4. Tożsamość oporu i partyzancki patriotyzm – kibice wobec systemu	75
Prawne narzędzia do walki z przemocą stadionową	78
Tożsamość dewiantów	88
Tożsamość oporu	91
Partyzancki patriotyzm	94
Rozdział 5. „Na stadion zaprowadził mnie...” – trajektorie socjalizacyjne	103
Klub jako uniwersum symboliczne	104
Pasja, miłość, fanatyzm – motywy identyfikacji z klubem	108
Poczucie przynależności do wspólnoty	115
Mężczyzna jako <i>gatekeeper</i>	120
Kobiety na trybunach	125

Rozdział 6. Performance na trybunach i kultura ultras	131
Ewolucja ruchu ultras	133
Ultras jako performance	138
Rzemiosło ultras	145
„Pozdrowienia do więzienia” i „Precz z komuną”. Motywy choreografii	147
Polowanie na flagi	160
Rozdział 7. Kibice piłkarscy jako aktywiści	169
Korzenie stowarzyszeń kibiców	171
Studium przypadku – projekt Kibice Razem	173
Kibice i ratowanie klubów piłkarskich	178
Zakończenie	191
Bibliografia	195